Ч. 275 (13.474). Львів, четвер 19. жовтня 1933. Pocztowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“ Львів. — Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „ ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Долярові вкладки.

ВІД РЕД. Статтю публікуємо в порядку дискусії.

Зміст дискусійної статті у „Ділі“ з 14. жовтня 1933 р. під заг. „Валюта“ так далекий від углядненя дійсного, реального життя, що людина, яка довгі літа працює в господарській ділянці, не може мовчати.

Пригадати собі треба, що перший раз почали вкладники поміщувати свої ощадности в банках та інших вкладкових установах — американськими долярами, коли заломилася польська марка, то є в 1921 р. Вони мали саме „замір спекулювати за долярі“, а установи, не маючи нізвідки допливу капіталу, приймали на себе тяжкий обовязок — звороту вкладок теж в амер. долярах — без огляду на курс у майбутньому. Про зафіксування амер. доляра в золоті тоді ніхто навіть не згадував, бо папір і золота монета були більше-менше рівні ціною на ринку. Ніхто не надіявся, що колись той „твердий“ доляр заломиться. І це саме було спонукою своє майно забезпечити перед обезціненням, коли би вложено його на вкладку в польських марках. Наслідникові польської марки — золотому, також ніхто не довіряв. Звідси повстали в цілій польській державі дві валюти побіч себе, а всі договори на довший протяг часу, всі цінніші предмети виміни означувано у валюті Злучених Держав.

І так було аж до хвилі, коли цієї весни заломився всесильний доляр. Рівночасно пішли дальші внутрішні „переміни вартостей“. Кожний купець, кожна торговельна гуртівня, Повітові Союзи Кооператив — знають ту переміну дуже добре, бо відчули це на власній шкірі та побачили в своїх книгах значні втрати. Спадок цін цукру за 20 грошів, амер. солонини і смальцю на 100 зол. за 100 кг., рижу за 20 прц., кави, чаю, мила й інших — спричинив великі виломи в їх білянсах. Про зміни в конюнктурі цін поодиноких товарів міг би автор статті „Валюта“ довідатися не тільки в торговельних установах, але найбільш авторитетно в РСУК. Спадок цін, спричинений митною політикою держави чи заходами картелів — очевидно через конюнктуральні зміни у цілому світі, викликані заломанням фунта штерлінга, а опісля амер. доляра приходив нагло та несподівано. Товарова гуртівня мала в маґазинах товари — а мусіла їх мати більший запас з уваги на теперішні трудноші, як довіз справлення із заграниці, компензаційні виміни товарів між державами, тощо. Ті великі запаси були куплені дорожче, а через наглий спадок цін, мусілося ті товари продавати зі стратою.

Отже торговельний світ зовсім не збогатився спадком ціни доляра і тому не в силі він сповнювати своїх зобовязань супроти вкладників по якихсь давних, вищих курсах.

Кредитові установи також не могли забезпечити всіх своїх вірительностей у золоті (хоч і ціна золота хитається), а як мають у деяких випадках тверді декларації своїх довжників, то не можуть їх виексеквувати через поблажливість ровемчих урядів, або через недостачу охочих до купна при ліцитаціях. І вони не збогатилися, а доказом цього їх білянси.

Яким чином може вийти кредитова установа без шкоди, коли її довжник, позичивши перед 2—3 роками у неї гроші, купив поле, худобу чи інші річи, а сьогодні ціни їх впали більше як на половину. Де він має набрати тої ріжниці між тодішною ціною поля 300 долярів, а нинішною — 900 золотих? А ремісник, купець, умовий працівник, у яких замовлення зменшились, збут зужився, а редукції приневолили обмежити свої потреби до мінімум?

Як бачимо, не „працює одна частина громадянства (вкладники) у постійній небезпеці втрати висліду своєї праці на користь другої частини громадянства (довжників)“. Тут ні при чому говорення мнимих засад „моральности“, але слід дошукатися засад слушности й справедливости, бо ці є підставою моралі. До вирішення, за ким вина і за правда слід брати під увагу всі три чинники: вкладника, довжника й установу. Вирівнання розбіжних інтересів тих трьох чинників приходить у щоденному житті шляхом всевладних правил економії. Очевидно, цією дорогою не осягнеться абсолютної справедливости. Безсторонний над ними чинник — суди — стараються в конкретних випадках осягати вершок справедливости, а при вирішуванні спорів глядять на ці спірні питання не лиш із точки погляду суспільної економії, але також розважують питання, чи яка сторона збогатилася — та глядять на теперішні економічні явища з перспективи історії.

Загально відома річ, що коли хтось позичив у 1913 р. в банку 1.000 корон і купив за це морґ доброго поля, то наслідком мораторії у всесвітній війні й девалюації корони погернув свій довг банкові в 1920 р. одним сотнаром жита. Довжник безперечно збогатився, а банк втратив. Наслідком тих втрат та інших воєнних шкід банк не був у силі сповнити свої зобовязання супроти своїх вірителів-вкладників, і через те багато вкладників утратило зовсім, або в значній мірі свої вкладки. І ніхто не поміг банкам, ані вкладникам!

У р. 1924 складали ощадности до установ в амер. долярах при курсі 5.18 — а коли прийшов травневий переворот, жадали і діставали вони свої доляри — і нічого більше, як доляри, бо таке було їх застереження при вкладанні — по курсі 12 до 13 зол. І не знайшовся ані один вкладник, який не хотів би приймати по курсі 12 зол., але який вдоволився би курсом 5.18, бо це — мовляв — було би неморальним. Сьогодні противне явище. За вложені доляри при курсі 8.90 хочуть вкладники того самого курсу, але не хочуть розуміти, що ріжниця курсу не застрягла в установі, бо й установа втратила на своїх вірительностях, чи на товарах.

Внутрішня сила здевалюованого доляра всеж таки не впала рівнобіжно з його курсом, висловленим у польськім золотім. Покупна сила ефективного доляра ще збільшилася, як це бачимо у трансакціях міськими реальностями.

Нехай нарешті застановляться власники долярових вкладок: вони замість намістити гроші як вкладку в установі — купили поле, корову, коні, тощо. Ціни тих річей значно впали — більше як 30 прц. і власники не можуть деколи у випадку запотребування їх продати, замінити на гроші. А віддавши ощадности до установи, заризикували вправді деяку страту, але мають всеж таки змогу в потребі змобілізувати свою готівку. Про побирання відсотків слід також памятати. Чиж це не користь?

Вирівнання буджетів і білянсів одиниць богато лекше, як установ. Установи зменшують свої видатки ріжними шляхами, щоби тільки удержати в рівновазі свої буджети, а опісля білянси. Ідуть обнижки платень працівників, зменшення їх числа — кошти річевого завідування теж на кожному кроці обнижуються.

Питаю, що сказав би ревізор РСУК, коли би не знайшов у керманичів якоїсь установи змагання привести до рівноваги актива і пасива цієї установи? Здається, він не міг би бути однобічним і сторонничим, але мусів би станути на ширшій платформі — економіста, історика, судді й передовсім громадянина!

Д-р Ол. Бариляк.

Чому в ОУН неможлива конспірація?

„Альфою“ кожної революційної організації, її першою і головною підставою, першою передумовою, без якої взагалі неможлива екзистенція такої організації — це її тайний, конспіративний характер. Революційна організація, яка не є всилі зберігти свого конспіраційного характеру — заперечує рацію свого істнування. Революційна організація, про яку і свої і чужі знають безліч подробиць та якої кожний черговий акт буває негайно розконспірований, — стає дивоглядом, якого єдина практична „вартість“ та єдине призначення — заповняти вязниці. Ясна річ, що не може бути мови про ніякий моральний вплив ані на власних членів, ані на рідний нарід, ані на ворожий табор, не може бути мови про моральний вплив такої конспіративної організації, якої не осяює романтика конспірації, яка в довгому реєстрі своїх зовнішних виступів має лише **вимкові** випадки, що залишились тайними і нерозкритими, та яка й у внутрішньому своєму житті не всилі зробити нічого, що в короткому часі не продісталось би до відома людей, які з організацією не мають нічого спільного...

Нема сумніву, що престіж УВО стояв в українському громадянстві — і поза ним — найвище тоді, коли не була організація справді таємна, коли кружляли про неї легенди, а казати про неї можна було лише більше або менше фантастичними здогадами. І падав той престіж тим нижче, чим більше подробиць виходило на верх: про схему організації, про провід, про його поодиноких членів, про звязки, коли падало щораз більше назвиськ, коли суд. акти обвинувачення почали перетворюватись в історичну хроніку організації, а прокураторські свідки та урядові „знавці“ почали кидати, наче з рукава, такими подробицями з внутрішнього життя організації, які по вічні часи повинні би залишитися тайними. І коли обвинувачені, члени УВО, почали „сипати“ не лише себе самих, і не лише своїх спільників, і не лише в даному одному конкретному випадку, за який станули перед судом, — але взагалі почали розповідати про тайну революційну організацію все, що їм було відомо. Говірливість обвинувачених у процесах УВО стала вже якоюсь системою: візьмім усі останні політичні процеси — наглий суд у справі Городка, другий процес у тій самій справі, два самбірські процеси, наглий суд у Сокалі, онолішній процес у Львові і т. д. і т. д. — — скільки там речей наговорили вже не прокураторські свідки, але самі члени організації! І виявилася нова аномалія: хоча УВО побудована на „пятках“, себто **ніхто** з членів організації, навіть її головний командант, не повинен би знати більше ніж 4-ох членів, то проте кожний рядовик знає невідомо як і звідки силу організаційних таємниць!

Самбірський процес кинув на ту сторінку конспіративности УВО жахливе світло. Цього одного процесу було досить, щоби кожному громадянинові стало ясно: навіть якщо дійсно в поліційних зізнаннях Барановського було лише 10 відсотків (як запевняє „Новий Час“) правди, якщо дійсно все те, що на тому процесі писалося і казалося про українське підпілля було саламахою правди і фантазії, то й цього досить, щоби конспіративна організація перестала бути конспіративною.

Колиж ставимо справу в той спосіб, що ії

чи це добре чи зле, чи хочемо чи не хочемо, підпілля існувати буде, бо має — як казав один з оборонців — обективні історичні, політичні й психольогічні дані під свою екзистенцію і 2) в інтересі цілої нації лежить, щоби підпілля не було чинником розкладовим і 3) що самбірський процес мусить послужити за вихідну точку для санації відносин в українському підпіллю, — засадничим питанням, що вимагає відповіди, є: чому нинішне українське підпілля не змогло зберігти свого конспіративного характеру. Відповідь: **передовсім через свій принцип масовости.**

Хай навіть лише маленька частина тих осіб, яких імена впали впродовж 10-ти останніх літ на судових галицьких політичних процесах, мала справді до діла з революційною організацією, хай лише мала частина „протеґованих" Барановського правильно опинилась в його політичних зізнаннях — все одно це вже така маса, серед якої конспірація неможлива. Однак річ не в минулих судових процесах, а в принципі: будувати організацію на масах, маси втягати до неї, масово творити організаційні клітини, масово приймати членів і масово назначувати проводирів! Все це робиться на те, щоби підготовляти „національну революцію", для якої треба вічно „розбурхувати духа" щораз новими доказами революційної активности: від індивідуального терору починаючи, а кінчаючи на підрізуванні стовпців і здиранні портетів. До таких спорадичних „інекцій духа" заанґажувала організація масових операторів. Ясно, що можна було згори передбачити, що 1) масовий характер організації виключить її конспіративність і 2) при масовому наборі членів увійдуть до організації також одиниці, які можуть стати для організації найбільш небезпечними. Так і сталося: масовий характер української револ. організації став її прокльоном.

На цьому місці не вступаємо в дискусію, чи треба українському народові таких інекцій і які кращі методи національного виховання: „перестарілі" методи громадської праці під проводом відповідальних політичних партій, для рідної культури й для рідної економіки, в атмосфері взаємного довіря, національної солідарности й послуху провідникам. Чи може „новітні" методи анархізації громадянського життя, підсилювання ненависти як чисто емоціональної та чисто неґативної спонуки, та цькування всіх проти всіх, у нестерпній атмосфері демаґоґії і наклепів.

Обмежуємося до ствердження, що саме вічний страх за те, щоби нарід не заснув, саме вічне потрясування ним, саме насторожування чуйности народу вічним криком і демонстраціями, **— є доказом зневіри** у вартість власного народу та легковаженням виховних наслідків національної боротьби від 1848—1919 рр. Але це тема окрема...

Тут, займаючись принципом масовости революційної організації, стверджуємо, що ті українські організатори підпілля, які взорувалися на історичних чужонаціональних революційних взорах, забули повести ґеополітичну й національно-культурну анальоґію. Забули, що для втримання конспіративного характеру масової революційної організації потрібні три складові чинники: 1) висока культура народу, 2) високий авторітет революційного проводу і 3) цілі суспільні верстви з устійненим, безсумнівно революційним світоглядом, опертим об реальні суспільні інтереси. На жаль: не треба бути дефетистом ані бавитись самобичуванням, щоби пригадати відсоток анальфабетизму в українському народі; анархічні виступи низів УВО ось хочби в 1930 році та у випадку вбивства Голувка, врешті згадувані нами вчора спорадичні палатні революції у верхівці підпілля ставлять — на жаль — під великий знак запиту авторитет проводу в його організації; врешті щодо кадру членів — кадрами цими стали постепенно майже виключно молоденькі одиниці, студенти й середнешкільники, які при своїй найбільшій ідейности є з погляду конспіративности організації елементом найнебезпечнішим...

В історії українського підпілля переломовим моментом, що штовхнув його на шлях масовости, був конґрес ОУН з покликанням до життя цієї останньої организації. Вже в самому засновку була велика помилка: ідеольоґічна організація з амбіціями ґрати начальну ролю у політичному життю краю, але з конспіративним та політично невідповідальним краєвим проводом! Первісна ціль — ширити націоналістичну ідеольоґію шляхом теоретичних статтей і публікацій та голошення гасел — постепенно уступала місце іншій цілі — якнайголоснішій революційній активності, як засобові піддержувати національного духа та підготові до загального повстання. УВО, як кажуть, „розплилося" в ОУН, яка попередню організацію „проковтнула". Разом з УВО проковтнула і її конспіративний характер: він „розплився" у сотнях і тисячах членів, в яких в останніх часах почали переважати середнешкільники.

І тут доходимо до другої головної причини: упадку конспіративности українського підпілля: **молодечого а то й діточого віку величезної частини членів революційної організації.**

Довкола голоду на Україні.

ПРОТИАКЦІЯ БІЛЬШОВИКІВ В АНҐЛІЙСЬКІЙ ПРЕСІ.

На вістки й факти про істнування голоду на Україні, які були оголошені в анґлійській пресі, почали радянські чинники вести свою протиакцію, заперечуючи всяке істнування голоду на українських землях і запевняючи анґлійський загал, який незвичайно цікавиться справою голоду на Україні, що там усе „благоденствує".

Джон Бічам (знана в Анґлії зі своїх комуністичних тенденцій співробітниця комуністичних журналів у Льондоні) пише у своєму листі до „Манчестер Ґардіян" (дня 9. ц. м.) між іншим таке:

„...На Україні, в цьому „виголодженому краю", збільшилася цього року засівна площа на цілих 6 міліонів акрів у порівнанні з минулим роком та видала урожай, якого не пам'тають від 35 літ. У чотири місяці від часу, коли населення України „стероризоване, очевидячки вимирало з голоду", здорові, веселі селянки продавали хліб, молоко і ярину на колективних торгах, а гурти робітників весело жали прекрасне збіже, плід їхнього знаменитого весняного посіву — і це в половині липня, ще передтим, поки почали молотити нове збіже, ще поки спечено перший бохонець хліба з нової муки..."

Таке каже місс Бічам, яка постійно перебуває в Льондоні. Натомісць трохи відмінним тоном говорить П. А. Словн з Москви. У статті „Положення в Росії" („Манчестер Ґардіян" з дня 7. ц. м.) признається і висилення кубанського населення і те, що не всюди є так, як повинно бути. „...Радянський Союз обіймає величезний простір, так само й Україна. Тому дуже можливо, що відносини в одній частині краю ріжняться від відносин у другій. Зовсім можливо, що ріжні особи, які їздять свобідно по краю, мають ріжні враження і роблять ріжні спостереження, незгідні з собою. Є також багато людей, які з тої чи іншої причини невдоволені та поминають Радянський Союз і т. д." Значить, десь може і трапиться, що хтось з голоду помре... Радянщина така велика...

Про насильне переселення кубанського козацького наснелення „рішила" конференція самих селян-колхозників у Москві на початку цього року. П. А. Словн каже, що це тому, бо „з тих провінціях минулої осени не звезли всього врожаю і то не з причини непогоди чи якихсь технічних перепон, але з причини впертого саботажу, який повели селяни-козаки. А крім того в деяких селах повстала змова, щоб пошкодити державі, не віддаючи їй належної частини збіжа. І так на конференції колективних рільничих ударників, яка відбулася на початку цього року і яку заграничня преса зовсім чомусь зіґнорувала, обговорено справу депортації з північного Кавказу".

Пояснення просте, але не зовсім зрозуміле для анґлійського читача, який не може собі уявити, щоб якийсь зїзд рільничих робітників, хочби навіть „ударників", міг пропонувати, а навіть рішати переселення силою десяток тисяч населення. (Укбюро Льондон).

АНҐЛІЙСЬКА ПРЕСА ПРО ГОЛОД.

„Сандей Ґрафік" з 1. ц. м. подає велику передову статтю про голод у Радянщині та про заходи українців помогти своїм голодуючим братам. У статті згадано про засідання Ради Союзу Народів у справі голоду на Україні та передання її міжнародньому Червоному Хрестові. „Обчислюють — пишеться у статті, — що найменше вісім міліонів з великого числа населення Радянщини померло протягом одного року з голоду".

Довші або коротші статті та новинки про голод на Україні подали також: „Дейлі Експрес" з 2. ц. м. „Кетолик Геральд" з 7. ц. м., „Кетолик Таймс" з 6. ц.м. і ін. (Укбюро Льондон).

—o—

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 19. ЖОВТНЯ 1933.

СОФІЯ ЯБЛОНСЬКА.

ЛИСТ З КИТАЮ.

Ранки і вечорі в Юнанфу.

Уранці, як тільки збудиться сонце, вулиці будяться до життя з неімоврною швидкістю, хоч їхній нічний гамір щойно затих. Ледви засвітало, жінки розставляють перед крамничками вмивальниці з веркальцем, одинокою для всіх клієнтів щіточкою до зубів і рушником. Незадовго підходять до них заспані китайці митися по пояс, чистити зуби та вухa. Поруч уже чекає на їхні голови та бороди голяр і стрижій.

Кілька хвилин після сходу вулиця оживає і пливе до праці, на базари, від крамнички до крамнички, від хати до хати. Всіма дорогами припливають з гір і сіл до міста продавці овочів, городовини, полотен, грибів, бамбусу, всілякої всячини. Люди гукають, їздять, носять, бігають, дзвонять та наповняють вулиці питомим гамором, що перевищує всі інші звуки — спів продавців і дзвоники візників. Серединою вулиці йде юрба і люди виминають хутко караванярів і візників, що вигукують „галя-чаля" і дзвиниками оголошують переїзд важної особи. Ці візники добре годовані їздять з' швидкістю расових конників.

Уранці вулиця завсіди мені видається радісною, повною життя та безжурности, зате вечір завсіди зміняє її настрій, може тому, що самі тубильці не люблять темряви ні ночі, через її злі духи. Вже при заході сонця, коли вулиці заливає червоне полумя, мене саму охоплює якась дивна мелянхолія — чисто східна задумчивість без причини ні цілі. Звичайно вечором віднаходжу найсумніший, а часом і трагічний вигляд Юнанфу.

Вечорами нужденні жебраки у лахмітті бродять попід мурами міста, шукаючи собі місця на нічліг, а часто не найшовши захисту від вітру або дощу лягають насеред дороги та виють голосом повним розпуки, якби проклинали безжалісну землю.

Раз увечорі я бачила одного з них, як він умер під муром, втуливши своє обличча в ямку, яку він заздалегідь виграбав у поросі. Його тіла навіть ніхто не прикрив, задубіле пролежало воно цілу добу під муром у товаристві кількох голодних псів, ще знесмілених занадто свіжим запахом трупа.

Коли врешті міські сторожі поклали його в тонесеньку домовину і понесли за місто, за нею пішли слідом пси в надії на майбутню легку добичу. Часто також увечорі в часі моїх проходів зустрічаю за містом жінок „у жалях", як ридають на гробах. Ці гістеричні плачі доводять жінок до спазматичних трансів, мов би залізною пилою ріжуть мої напняті до болю нерви. Тільки покійник у гробі слухає їх байдуже цілими годинами, аж доки не вичерпається захриплий від зусилля голос плачки. Коли я вертаюся в місто зустрічаю втомлених візників, що рахують свій тяжкий зарібок, який часом ледви вистарчає на заплату винайму візка. Зївши мисочку пісного рижу вони знову йдуть бродити по вулицях, тягаючи за собою порожній візок, у надії надибати нічного клієнта.

Вечір в Юнанфу це вираз нескінченого суму, бо він відслонює людську нужду, що в день несміло ховалася в тінь від сонця, або губилася у зусиллях боротьби з голодом у праці.

Увечорі бездомні матері зі своїми дітваками ходять від хати до хати шукати захисту та ніде не найшовши співчуття, мостяться на своєму лахмітті на ніч під брамами міста або під захисними мурами святинь. Раз вертаючися з мого проходу за містом (куди часто втікаю, щоби віднайти у пейзажі його нечулу на людську нужду красу, від якої повіває дивним чаром відпочинку та гармонії), я нараз зупинилася перед юрбою, що заступила мені перехід. На мій вид юрба розступилася перепускаючи мене в середину, що мене дуже здивувало з боку китайців, звичайно зовсім байдужих на вид европейців та їхнього „престіжу". Врешті я зрозуміла причину. Вони мене взяли за покупця.

—

З польської преси.

Колісце „Ґазети Поранної“.

На обурення „Ґазети Поранної“, що — мовляв — польська сторона не несе ніякої вини за радикальні настрої українського громадянства, зокрема української молоді, ми звернули увагу, що брак щирости, брак автокритицизму та невміння чи неохота аналізувати суспільні явища за підставі історичних, політично-економічних і психольоґічних даних, — мусить загнати польську політичну думку у заворожене коло, в якому безпомічно перебуває досі польська національна політика. Коли хтось вдовольняється впертими фразами „не ми а ви“ та „спершу ви а потім ми“ — тоді справа згори пропаща.

Наші уваги видалися „Ґазеті Поранній“ „нервозними і не дуже чемними“. Нікого ми не хочемо ображувати, тільки — говоримо у двох інших мовах, яка м. і. і п. „а. н.“ з „Ґаз. Пор.“ є непорозумілою. Виходить це ясно з чергової його статті п. н. „*Український оптимізм*“ („Ґ. П.“ з 18. п. м.). Щоправда, цим разом він уже не боронить так палко дотеперішньої польської політики супроти українців, делікатно завертаючи зі свого попереднього становища, яке покривалося на 100 відс. з ендеком Шурлеєм.

Наша національна політика зробила неоднин промах. Наш централізм, ліквідуючий самоуправні форми, є не менше прикрий для польського населення, що й непольського (маленька ріжниця: що галицькі поляки мають великий голос у центральних варшавських установах, а українці не мають ніякого! — Прим. Ред.). Часами ми вибирали погану дорогу, частіше піддавали настроям безрадности. До непомильности у важких справах, нерозвязаних також у державах зі старою і досвідченою політ. школою, не маємо претенсій...

Слава Богу: і це вже немало! Ми переконані, що колиб так по щирости поговорити з ш. автором — то можна би добути ще дальші призначення, навіяні ще більшим скептицизмом під адресою офіціяльної нац. політики. Але не в цьому річ. Бо хоч і національна політика держави кепська, то проте автор на цілій лінії *виправдує* нинішній стан польсько-українських відносин і далі скидає за них вину на — українців!

Нема поляка, який не розумів би, що ситуація на південно-східних землях залишає багато до бажання, та який не хотів би зміни на краще.

Але поляки безсильні. Безсильний навіть уряд, хоч і зветься урядом „сильної руки“ і хоч закордонна конюнктура дає йому у внутрішніх справах найбільшу свободу рухів. Безсильний тому, що „політика українська пливе під вітрилами все або ніщо“; безсильний є сойм і уряд, бо „соборна й суверенна Україна не лежить в його компетенції“. Після того автор жаліється, що „нема з ким говорити“, що по українській стороні нема чинника відповідального за політику й кермуючого українською прилюдною опінією, і нема нікого, хто сказав би: „жадаю від держави того і того, а в заміну ґарантую ліквідацію ірриденти та цілої нац. проблеми у Східній Галичині (Малопольсце)“.

— Застерігаємося знову, що не хочемо п. а. н. ображувати, але не можемо змовчати, що його повищі виводи є просто жахливі своїм примітивізмом та поверховністю і знову надзвичайно характеристичні для заворoженого кола польської політичної думки. Є це теж клясичний зразок упрощування проблеми: хай з одного боку засяде за столом премієр польського уряду, з другого „авторитетний і відповідальний“ представник „усіх“ українців від УКНП до УОН включно, поговорять собі, погодяться, підпишуть і — „зліквідована“ ціла одна національна проблема! „Нема з ким говорити“, „нічим українці не задовольняться“, „що даш їм, цього їм замало“ — це все таке старе, таке нам відоме, що справді аж стидно такі речі повторяти! А проте: від якого українця п. а. н. чув, що українці жадають від Польщі „соборної і суверенної“?! І коли ми кажемо, що 15-літня польська національна політика має на совісті нинішні настрої українського громадянства й української молоді — то чи розуміємо під цим „упертість“ польських урядів, що не хотять нам „дати“ української держави?! Чи всі дотеперішні українські інтерпеляції та внески у соймі і сенаті казали „все, або ніщо“? Чи боротьба за землю, школу, самоуправу, права мови, — це „все, або ніщо“? Цеж суща нісенітниця. І такою самою нісенітницею є виправдувати всі дотеперішні акти польської нац. політики у ділянці самоуправи, народнього шкільництва, університету, аграрної політики, поділу позичок і субвенцій і т. д. і т. д. тим, що українці не хотять проголосити зречення зі своїх національних ідеалів!! Чи льоґікою виграної Польщею війни з українцями та льоґікою упадку української державности була нпр. кольонізація, осадництво, ліквідація українських універс. катедр або ліквідація українського народнього шкільництва?! І як уявляє собі ш. автор наростання суспільних настроїв, вплив на них і їхню зміну?!

Дискусія на площині повної неґації національних і соціяльних рухів, як історичних процесів, та стягання проблеми національної політики до рівня сусідської сварки за курку — справді дуже важка...

Досліди над преісторією Східної Галичини.

3. Ріжні праці.

Перш за все мусимо справити прикру друкарську помилку у попередній нашій статті, де на самім вступі пропущено заголовок студії д-ра Я. Пастернака, про яку йде мова у цілій першій половині цієї статті. Ця студія „Перша бронзова доба в Галичині в світлі нових розкопок“ (Записки Наук. Тов. ім. Шевч., т. CLII) є важним причинком до пізнання цієї доби. Підставою до тої студії були власні розкопки Я. Пастернака в Почапах, пов. Золочів і Якторові, пов. Перемишляни.

Накінець згадаю ще про власну працю п. з. „Культура вчасної доби римського цісарства у Сх. Галичині“. (Львів 1932). Торкається вона часів від народження Христа до кінця III. ст. по Хр. На підставі студій над музейним матеріялом і розкопок у Гриневі пов. бобрецького у 1930 р. удалось авторові устійнити у Східній Галичині три культури, що є рівнозначні з трьома етнічними групами.

Около 50 р. перед Христом входить від півночі долиною Буга войовниче племя, що полишило по собі тілопальні гроби з обрядово зігнутою зброєю. Кераміка чорна лискуча, дуже старанно вироблена. Як орнаментаційний мотив стрічаємо звичайний і подвійний меандер, заштрихувані трьохкутники і звичайні різьблені лінії. Гроби ті належать до вандалів, що їх усі німецька школа утотожнює з історичними вандалами, знаними з завзятих боїв з римською Імперією. Поширюють вони в нас дуже скоро простір володіння і вже в І. ст. по Христі бачимо їх на південному березі Дністра та в долині Прута. Туди відходять вони теж на Прикарпатську Україну та Угорщину. Найпізніший вандальський гріб у нашому краю можна датувати з 275 р. по Хр. Та дата була би границею вандальського володіння в Галичині.Назагал була це інвазія военного характеру, а майже повний брак більших селищ тієї людности вказує, що була вона чисельно слаба, хоч на час трьох століть зуміла заволодіти великою частиною нашого краю.

Войовничі вандали не були одинокими володарями Галичини в тих часах. Від півдня клином аж під Львів (Гринів, Звенигород пов. Бібрка, Малехів, пов. Львів) жило хліборобське спокійне племя ґетів. Погребища їх ріжняться основно від вандальських. Ніколи нема в них зброї, а гончарські вироби, роблені старанно на гончарському колі, вяжуться формами з північно-східними провінціями римського цісарства. Знання гончарського кола переняли ґети від сусідніх кельтів і власне це трацьке племя перше внесло цю новинку в нашу країну. Ґети входять у Галичину зі сусідньої Румунії і Семигороду рівночасно з вандалами, може дещо скорше, а відступають під їх напором десь коло половини III. століття по Христі. Свідоцтвом мирного хліборобського поселення ґетів у південній частині нашого краю є численні сліди селищ головно на наддністрянському побережі, а надто погребища в Гриневі пов. Бібрка і Липиці пов. Рогатин.

Третьою етнічною групою, що її можна виділити в ті часи в нас, є якесь дрібне кельтійське племя, покищо через брак достаточної скількости находок, ще докладно непізнане. Гребає воно своїх покійників в високих могилах, а останки тілопалення переховує в попільницях, що формою і технікою виробу нагадують ґетицьку кераміку.

Переважно ранньоісторичних і княжих часів торкаються досліди і публікації матеріялів В. Кобільника зі Самбора. Головно 2. число „Літопису Бойківщини“ приносить багато нового, цінного матеріялу про городища в Ступниці, Спасі, Смільниці і Грозьовій, а надто цікаву розвідку про „Руську путь“. Матеріяли ці ждуть ще синтетичного опрацювання, що зможе повязати передісторичні та історичні часи нашого краю. У підготовчій праці до цього важкого завдання відограє безперечно дуже поважну ролю заслужений при організації музею „Бойківщина“ в Самборі, д-р В. Кобільник.

Вичислені тут студії це матеріялові праці, що кладуть підвалини до пізнання ріжних відломків передісторичних часів Східної Галичини. Поважною пробою синтетичного схоплення передісторичних часів західно-українських земель є Я. Пастернака „Археольоґія західно-українських земель“, надрукована в „Богословії“ за 1932 рік. Це безперечно поважний вклад в українську передісторичну літературу, що вимагає окремої ширшої оцінки. Численні, добре підібрані ілюстрації доповняють цінний зміст цієї книжки.

Коротенько старався я подати вислід найважніших студій з ділянки преісторії Галичини. Обхоплюють вони великий протяг часу, бо добу новокамяну (2500 р. перед Хр.), бронзову вчасну (1300 р. перед Хр.) і пізну (1000—800 р. перед Христом), відтак вчасно залізну (800—500 перед Хр.) і римську (0—250 р. по Христі). Всі праці говорять про ріжні періоди нашої минувшини і майже не стикаються зі собою в часі. Причиною цього, не брак скоординування дослідів, а велика сила пекучих питань, що ждуть негайної розвязки. Як вказує на те поважний дорібок науковий останніх літ, у Львові йдуть інтенсивні досліди над преісторією Галичини. Всеж багато ще пекучих питань жде своєї розвязки і напевне вже найближчі роки принесуть низку нових студій, що в дальшій мірі розяснять темряву передісторичних часів нашої землі.

Д-р М. Смішко.

За давню систему послуху.

БЕРЛІН, (ПАТ). Підчас маніфестації союзу надрейнських урядовців та орґанізацій для піддтримування Німеччини за кордоном, яка відбулася в Кельні при участи 80.000 осіб, виголосив промову комісар справедливости Німеччини д-р Франк, який заявив, що в Німеччині мусить бути відновлена давня система послуху, як основа для будучих поколінь. Ніхто не знає, що принесуть найближчі місяці, але треба зберегти безмежну вірність канцлерові. Нім. нарід любить мир, але може статися, що Бог виставить на пробу ту любов мира.

Відгомін у Бельґії.

БРІССЕЛЬ (ПАТ). Від трьох днів Бельґія жиє під враженням постанови німецького уряду. Ціла преса широко обговорює відгомін тої події за границею. М. ін. преса підчеркує, що безпосереднім наслідком німецького кроку буде негайне признання бельґійським парляментом вимаганих урядом 600 міліонів на фортифікації на східній границі.

Чи загрожена автономія кооператив?

Ще про новелізацію кооперативного закону.

На днях реферуючи зїзд польських кооператорів у Варшаві, згадали ми про заяву віцем. скарбу проф. Козловського, в якій він заперечив новелізацію кооп. закону. Подали ми цю вістку за „Ґазет-ою Варшавск-ою“, яка підкреслила одночасно, що як довго п. Козловський при владі, то може новеля не появиться. Появиться, мовляв, коли він відійде.

Тепер віцемін. Козловський дав інтерв'ю в пресі, з якого виходить, що новеля таки появиться. На думку п. К. новеля зовсім не загрожує автономії кооперативного руху, а тільки заводить порядок, змігцнює контролю і підносить відповідальність кооперативних верхівок. Новеля має на меті консолідацію коопер. руху. У Польщі працює 24 ревіз. союзів і мають вони переважно загальний, а не спеціяльний характер. Спричинює це великі кошти і нездорову конкуренцію. Дотичить це теж національних союзів: **українських („руских“), жидівських і німецьких.**

У Польщі є 12 тис. обєднаних кооператив і 8 диких. Причина — повищі недостатки обєднань. Тому згідно з новелею міністер скарбу даватиме союзам право ревізії тільки **на точно означеному терені і для одного тільки типу кооператив.**

Далі згадує міністр Козловський про необхідність контролі кредитів, які дістає кооперація (очевидно як досі польська!). І це вводить новеля. Він арґументує конечність контролі нездоровим господарюванням кредитами Центр. Каси Кулек Рольнічих. Дістала вона 39.5 міл. золотих урядового кредиту і 10 міліонів з того треба було вже відписати.

Годиться теж згадати, що проурядова преса висказалась з нагоди зїзду польських кооператорів по лінії вище згаданої міністеріяльної енунціяції. „Ґазета Польска“ помістила велику статтю п. з. „Буря за новелізацію“, в якій зазначила, що основні зміни, що їх заводить новеля, конечні. Кооперація не може стояти дальше осторонь публичної (читай: державної) контролі.

Отже новелізація кооперативного закону буде. Змінить вона теж чимало в орґанізації наших кооператив.

В. Север.

Розширення ужгородського „Українського Слова“.

Найновіше (20.) число двотижневика „Українське Слово“, що виходить від року в Ужгороді під редакцією д-ра Михайла Бращайка, повідомляє, що від 1. січня 1934 р. буде появлятися що тижня. Одночасно редакція „У. С.“ обіцяє, що оскільки закарпатське громадянство підтримає як слід це видавництво передплатою, то вона буде старатись видавати часопис більше разів на тиждень, поки „Українське Слово“ не стане щоденником. Видавці цього часопису задумують утворити видавничу спілку „Українське Слово“, яка була би власником часопису та перед якою відповідалаб редакція за напрям. З тією метою видавці „У. С.“ скликають свідомих громадян-українців на день 29. ц. м. на нараду в Ужгороді, в тій надії, що до спілки приступить принайменше 150 громадян, які зобовязалисяб зложити річно 120 ч. к. (по 10 ч. к. місячно).

Радіючи цією вісткою, радимо нашим „Бесідам“, читальням та іншим установам, а також тим громадянам, які цікавляться ближче життям наших закарпатських братів, запренумерувати собі „Українське Слово“, якого редакція докладає всіх зусиль, аби часопис був цікавий і приносив вичерпуючі інформації про життя й відносини на Закарпатті. Адреса „У. С.“ така: Ужгород, вул. Лучкая, друкарня „Свободи“. Передплата: 1 доляр річно.

За дальше викупно „Українського Городу“.

Пресова конференція в домівці Сокола-Батька.

На запросини Старшини Сокола-Батька відбулася **16. ц. м. в його домівці** пресова конференція, скликана **в справі 60-ліття проф. Івана Боберського та викупна „Українського Городу“.** В конференції взяли участь тільки представники чотирьох пресових органів: „Діла“, „Нов. Часу“, „Нашого Прапору“ і „Нової Зорі“.

Отворив конференцію заст. голови Т-ва **інж. Свірський,** після чого присутні вислухали змістовного реферату **проф. Ст. Гайдучка.** З того реферату ми довідалися, що Сокіл-Батько бажав би вшанувати 60-ліття проф. І. Боберського, згідно з його волею, висловленою в окремому листі, скріпленою акцією в справі дальшого викупна „Українського Городу“ у Львові.

Референт представив вагу української репрезентаційної площі у Львові і всі заходи невтомного проф. Боберського для її закупна. Енергійні заходи того діяча довели до того, що до половини 1914-го року, себто до часу вибуху великої війни, українське громадянство вложило на викупно тої площі кругло 50.000 корон, в чому була й дуже поважна грошева жертва самого проф. Боберського. За ті гроші закуплено тоді **4 морги землі.**

По війні вів інтенсивно збіркову акцію окремий комітет під проводом радн. Стеблецького. Не зважаючи на тяжкі часи, на всякі інші національні потреби, на мале зацікавлення у нас, зокрема серед молоді, справами позитивної вартости, на розмірно дуже слабу допомогу на ту ціль з Америки, — громадянство вложило у повоєнних роках на дальше викупно площі 7.000 долярів. За ті гроші докуплено **дальших 4 і пів морга землі,** так, **що „Український Город“ має нині вже 8 і пів моргів простору.** Що правда, на це є ще 2.200 долярів довгу, який мусить бути сплачений в найкоротшому часі.

Лишається ще **третя частина площі (2 і пів морга),** на викупно якої треба би до 90.000 золотих. Цю суму повинні зложити в 60-ліття уродин проф. Боберського у першу чергу галицькі українці, але причинитись до цілковитого викупна площі повинні всі українці, де вони не жилиб. Очевидно, акцію в цьому напрямі повинні розвинути руханково-спортові товариства, а їм повинні піти назустріч українці доброї волі.

Отже гаслом усіх наших руханково-спортових установ і всіх тямучих громадян повинно тепер бути: **Викупити „Український Город“ в цілости!** Хто вже зложив жертву на ту ціль, повинен не відмовитись від неї вдруге! Хто ще не зложив, повинен поспішити з нею негайно! Всіх жертводавців **вписують до „Золотої Книги“,** яка по всі часи свідчитиме про нашу живучість і зрозуміння ваги власної площі в столиці краю серед українського загалу.

Після реферату проф. Гайдучка була ще **коротка дискусія,** в якій присутні піддавали Старшині Сокола-Батька деякі нові способи для здобуття фондів на повне викуплення площі. Закінчив конференцію інж. Свірський, подякувавши референтові і всім приявним представникам преси за участь.

В Німеччині тільки одна виборча листа!

БЕРЛІН (ПАТ). У пресі оголошено комунікат, який стверджує, що вибори до райхстаґу будуть відбуватися тільки на одну листу, а саме національно-соціялістичну, бо всі інші партії розвязані, а творення нових заборонене. За важні будуть визнані тільки картки, означені голосуючими хрестиком.

—o—

Гітлер у порозумінні з Мусолінім і Мекдональдом.

Щоденник „Евр“ твердить, що в справі виступлення Німеччини з Ліґи Націй та розброєвої конференції Гітлер ділав не лише в порозумінні з Мусолінім, а й Мекдональдом. Це доказ повного траґізму европейського положення, головно ж Франції, яка не знає на кого рахувати.

Мадярщина й Італія покидають Ліґу Націй?

У мадярських політичних колах кажуть, що Мадярщина в найближчому часі виступить із Ліґи Націй. Мадярська преса підготовляє громадську думку до того кроку. Цікаве, що мадяри послугуються тими самими арґументами, які висунула Німеччина у своїй заяві, виступаючи з Ліґи Націй.

Також у париських колах кружляє вістка, що можливе є виступлення Італії з Ліґи Націй.

—o—

Ревізії й арештування.

ЯВОРІВЩИНА.

Кінець вересня і в початках жовтня перевела поліція в **Яворові й повіті** численні ревізії. Шукали за летючками ОУН. Увязнили пять осіб: Т. Мацькова, Семена Менду, Остапа Линду, Володимира Грабовського й Манька — всіх з Яворова. Увязнені перебувають у судових арештах, зв. „під Собеським“.

УГНІВЩИНА.

В Угнівщині перевела поліція ревізії в **Ульгівку і Піддубцях** та арештувала кілька осіб. З арештованих забрали до судових арештів в Угнові Антона Янишого, Антона Сидора і Михайла Кухарчука, селян з Ульгівка та Степана Гнатейка з Піддубець.

ПІДГАЄЧЧИНА.

В Литвинові, підгаєцького повіту, арештували Н. Бея і гімн. учня Осадцу. В селі **Сосновім** і **Раківці** перевели ревізію в кільканацятьох громадян та арештували Миколу Рудика зі Соснова. У **Вербові** відбулася ревізія в Олександра Слюзара і в чит. „Просвіти“. В **Яблонівці** перевели ревізію у Михайла Гайдукевича і Романа Шкіри.

БОБРЕЧЧИНА.

В селі **Підгородищі** арештували Максима Війтовича, Петра Лелюха, Андрія Футрика і Василя Сновидовича. У **Глібовичах Вел.** Адама Паливоду і Ярослава Фіцика. В **Борусові** Гриця Струка. В **Будькові** Петра Кравця. Всіх згаданих у дні 13. Х. п. р. відставили з судових арештів у Бібрці до вязниці у Львові.

ТЕРЕБОВЕЛЬЩИНА.

В селі **Підгора,** теребовельського повіту, постерунок поліції перевів ревізії: у студ. Наболотного, Івана Понятишина та Куця. Всіх їх арештували. По двох днях Наболотного випустили на волю, а двох інших відставили до повітових теребовельських арештів. По двох тижнях відвезли їх до окружного суду в Теребовлі. В **Застіночу** арештували Ястрембського, який сидить ще досі. Крім нього придержали ще були понад десятьох інших, яких випустили вже на волю. Рівночасно в селі **Кровінці** арештували 24 особи, яких також по 24 годинах випустили на волю, задержуючи лише Евстахія Пасіку й Антона Чорного.

—o—

Ґебельс про польський коридор.

ЛЬОНДОН (ПАТ). „Дейли Мейль“ містить інтерв'ю з Ґебельсом, який на запит кореспондента, чи гітлерівці готові покинути територіяльні претенсії супроти Польщі, заявив: Очевидно, не можемо вважати польського коридора за щось тревале, одначе думаємо, що нема в середущій Европі такої справи, яка оправдувалаб війну. Не спічнемо, як довго не віданскаємо коридора, але маємо надію віданскати його шляхом переговорів. Це видається тепер неможливим, але багато неможливостей сталося в Европі в минулих роках дійсністю, а одною з них є зріст сили і звачіння партії національних соціялістів у Німеччині.

В НІМЕЧЧИНІ ШАНУЮТЬ ЧУЖИНЦІВ

БЕРЛІН, 17. 10. ПАТ. Пруський міністр внутр. справ в обіжнику, який розіслано радіом, виступив гостро проти напастей на чужих горожан провокаторськими елементами. Міністр взиває всі влади, щоби повчили підвладні органи, що їх обовязком є дати всяку поміч горожанам чужих держав у Німеччині. Треба поводитися спеціяльно чемно з чужинцями.

ЗА ЗВОРОТ МАДЯРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

БУДАПЕШТ, 17. 10. ПАТ. Згідно з повідомленнями льондонських часописів внесок Говера в справі зміни тріянонського трактату, а саме в справі звороту мадярам мадярських частин підписало досі 151 членів англійської палати громад.

Пакт 4-х неістнує.

„Тан“ твердить, що рівночасно з виступленням Німеччини з Ліґи Націй перестав істнувати й пакт 4-х, тимбільше, що ще ніяка держава не ратифікувала його.

Проти зброєння Німеччини.

ПАРИЖ (ПАТ). Поранна преса підчеркує конечність розвязати справи, викликані німецьким жестом. На думку преси треба найти спосіб на те, аби розбройна конференція могла перешкодити поновному зброєнню Німеччини.

НОВИНКИ

— **Кілька днів тому** помістили ми заклик Виділу Т-ва Прихильників Освіти, в якому він взиває Громадянство вступати в члени Т-ва. Щоби влекшити пересилку вкладок і датків долучуємо до сьогоднішнього числа чеки Т. П. О. Просимо використати їх і переслати, як не вкладки, то бодай дрібні датки для цього так дуже потрібного Т-ва!

— **Відчит Степана Левинського,** автора „Японського Дому" відбудеться у найближчу неділю 22. ц. м. в салі „Бесіди" в год. 6. на тему „Релігія і мистецтво Далекого Сходу у своїх взаєминах". Прелеґент, що від довшого часу цікавиться культурою Далекого Сходу, зуміє безсумніву оживити свою тему і притягти чимало слухачів.

— **Не хочуть розуміти української мови.** Пишуть нам: 3. жовтня п. Володимир Бас зголосився на зал. стації в Угнові в білетовій касі і просив видати йому білет їзди до Корчева. Присутній в касі при віконці урядовець, правдоподібно Генрик Огонек, відповів йому, що зараз дасть, але вийшов і вислав другого урядовця до каси. Коли п. Бас попросив вдруге білету до Корчева, присутній урядовець відповів, що не розуміє його, висміваючи його притім, та заявив, що „не вє, ґдзе ест стація Корчів. Щойно перед самим відїздом поїзду надійшов кондуктор і вияснив йому, що Корчів те саме, що Корчув. Тоді урядовець видав білет. Подаємо це до відома дирекції залізниць.

— **В горах упав сніг.** Наслідком сильного спадку температури в Скільщині впав сніг. Парашка і Маґура біліють як в зимі. Великі сніги впали в Татрах, так що лещетарі вирушили в гори.

— **Начальника арештів припинили в урядуванні.** У звязку із слідством, яке ведуть у справі викритої афери у львівському маґістраті, припинили в урядуванні начальника міських арештів при вул. Судовій Ст. Кропивницького. Кажуть, що шконтрум книг виявило його надужиття в видатках на харчування арештантів. Справу передали прокураторові.

— **Вовки в Коломийщині.** У гірських громадах коломийського повіту появилося багато вовків. У Космачі три вовки на очах багато людей роздерли ланю недалеко загород. Нічю в тім селі вовки розшарпали серну. На місці найшли останки шкіри та костей. На 200 кроків від надлісництва Шешори вовки вдушили корову, що паслася на леваді.

— **Присуд за селянські заворушення.** У вівторок закінчилася в Тарнові розправа за селянські заворушення в Ноцковій. Тринацять обвинувачених засудили на 7—4 місяці вязниці, 20 обвинувачених звільнили. У мотивах присуду сказано, що обвинувачених засудили лагідно тому, що вони були сліпим знаряддям у руках організаторів.

— **Ріжні вістки.** Від 13—15. листопада радитиме в Будапешті міжнародній „конґрес умової співпраці" під проводом гр. Телекі; на конґресі буде кілька відчитів учених із ріжних країв. — У Німеччині почався тиждень пропаґанди ремесла. — У ріжних місцевостях при шляху східно-китайської залізниці зміцнено манджурські гарнізони, у Мукдені, Харбіні і т. д. — В англійському графстві Ворчестершір занедужало кількадесять тисяч осіб на невідому недугу шлунка та кишки; причина мабуть у затроєній воді. — У Братиславі вибудують будинок з 13 поверхами. — В Інсбруку впав перший зимовий сніг. — В Единбурзі помер визначний англійський лікар-радольоґ Віліям Фавлер у 57 р. життя, наслідком шкідливого впливу раду на його організм. — Еспанський уряд перевезе урну з попелом Бляска Ібанєса, великого есп. письменника, що помер у 1928 р. у Ментоні (Франція); 24. жовтня есп. крузлєк перевезе тлінні останки Ібанєса з Ментони до Валенсії, де у похоронах візьмуть участь члени теперішнього уряду

ВІДГУКИ ДНЯ.

Tempora mutantur,
ми трохи, а діти найбільше

Живе чоловік і навіть не завважує, що часи зміняються. А коли дещо й завважить, то не дуже застановляється над тим, мов те все зовсім природне і так мав бути.

Радіо, розвій літаків, телевізія, бальон Піккара, ракета на місяць... Хто зна чи за рік-два не дійдемо до килиму бажань, чарівної торби і семимилевих чобіт.

І тоді теж не здивуємось, мовляв: так мае бути тай годі.

Не запримічуємо і зміни у психіці людини, навіть тої людини, яка час-до-часу відзивається в нас самих.

Накипів наш психічний горнець передвоєнними справами і буде тим запахати до смерти, хоч би Бог зна якими хемікаліями його чистив.

Багато річей нам здається, в багато віримо, а щодо решти — дурямо себе.

А тимчасом зміни, зміни і зміни.

Наприклад діти.

Здається нам, що вони такі самі, як ми в їх літах були, віримо, що вони в десятім році життя так само ждуть приходу св. Миколая як ми ждали і дуримо себе, що приписують бузькові ті самі заслуги, які ми приписували.

Тільки час-до-часу якийсь промінчик освітить нашу несвідомість і викаже наявно, що часи змінилися.

Недавно і мені блиснув такий промінчик, аж брови обсмалив.

Заходить до нас дівчинка з сусідньої камениці, десяталітня, з четвертої „нормальної", але беретик уже на бакир, волосся ондульоване, а на носику пудер.

Приходжу на обід і — як звичайно — нарікаю на часи:

— Зле, а дай Боже, щоб не було ще гірше. Грошей нема, заробітків ще менше, а векслі давно втратили довіря.

Мала наша знайома сидить на ліжку і бацає ногами. Пильно прислухується до моїх нарікань, а врешті каже:

— Все залежне від сприту. Нинішній світ тільки для тих, що мають сильні лікті..

Я очі вирячив з дива.

— Ти звідки таке вичитала?

— Нізвідки. Бачу в житті тай кажу! — І почала бавитися лялькою.

— Ну — думаю — все таки то ще дитина: бавиться лялькою! Підслухала десь чужу фразу і тільки всього.

— То донцю, з сильними ліктями не така легка справа — кажу. — На те я вже за старий...

— То прошу зробити собі відмолоджуючу операцію, так як Мошкович — сказала моя мала знайома... скидаючи з ляльки черевички.

Я вхопився за чоло і під пальцями почув, що брови цілком обсмалені...

Живе чоловік і навіть не завважує, що часи зміняються. Хіба якийсь промінчик...

Галактіон Чіпка.

— **Велика пожежа в Берліні.** У неділю вечором вибухла велика пожежа. Два бльоки домів у західній дільниці біля пл. Гітлера стануло в полумї. Досі пожежі не вгасили. Кордон довкола місця пожежі вдержує поліція та гітлерівські формації.

— **Нова опера Р. Штравсса.** В Берліні пройшла з нечуваним успіхом премієра нової опери Ріхарда Штравсса, п. з. „Арабеля". Оперою диригував найвизначніший німецький диригент Фуртвенґлер, співали найкращі співаки. Успіх нової опери порівнюють з колишнім успіхом „Кавалера Троянди" — до якої вона м. і. зближена веселою атмосферою середовища Відня. Автором лібрета був покійний Гофмансталь.

— **Як учиться володар Китаю.** До Берліна приїхав славний китайський полководець маршал Чанґ-Гсію-Лянґ, що минулого року був головним командантом китайської армії у війні з японцями. Це молода 30-літня людина, що не тратить ще надії відограти колись більшу ролю. Саме вернувся він з Італії, де студіював організацію фашистівського ладу; тепер хоче приглянутися ближче новому німецькому режімов. Коли мав 20 літ став він віцекоролем Манджурії як син диктатора Чанґ-Тсо-Ліна, а після смерти батька перейняв його владу. Проводив він китайською армією в Манджурії і на півдні Великого Муру. Коли японське військо прорвало фронт, частина китайської опінії обвинувачувала Чанґ-Гсію-Лянґа, що він винен цій невдачі і він мусів потайки втікати до Европи. Молодий китаєць бере якнайживішу участь у товариському житті Берліна, знайомиться з музеями, театрами, диплсматами, письменниками і вечорами в товаристві адютанта танцює у найдорожчих льокалях. Він вірить, що колись воєнна психоза мине і він зможе виступити в новій ролі.

— **Новий винахід нашої доби.** Із Франції приходить нова звістка, що могла би схвилювати міліони, якби люди ще вміли хвилюватись. Учені хеміки винайшли новий отруйний ґаз; поруч нього дотеперішні руїнницькі ґази — дрібничка. Перед новим ґазом даремне ховати ніс та очі в ґазову маску. Він розшарпує легені, осліплює очі, перемінює ціле тіло за кільки хвилин у мумію. Саме тепер, коли у повітрі кружляють погрози війни, приємно читати таку звістку. Колись люди мусіли мучитись пять літ, щоби вбити 5 міліонів людей, при нинішній війні можна це буде зробити за пять день. Можемо бути горді, що живемо в таких часах. Ще за місяць або два почуємо, що якась держава придумала такі смертоносні проміні, що може ними винищити на віддаль усіх своїх несимпатичних сусідів аж до найближчої частини світа.

— **Нова виправа Свен Геліна.** Славний мандрівник і дослідник Свен Гедін приготовляється зі своїми співробітниками до нової експедиції у глибину Азії, щоби прослідити стародавній шлях, якими їхали каравани. Гедін прогосив уже останніми роками кількома великими експедиціями до Азії. Тепер він поїде на доручення китайського уряду, що хоче прослідити головний торговельний шлях через Східний Туркестан щоби провести туди автовий шлях. Плян виробляють шведські вчені у Стокгольмі. Мандрівники виберуться в гористі околиці Монголії підчас найбільшого холоду, коли температура доходить до 60 ст. Цельзія. Вони переїдуть найбільшу частину дороги автами, деяку частину на верблюдах. Проєктована автова дорога має перед собою великі преспективи; нині для переїзду її верблюжою караваною треба 120 днів, автом буде можна переїхати її за 15 день. Східний Туркестан зовсім недоступний нині для світа належить до найбагатших частин Китаю.

—o—

З концертової салі.
Одарка Бандрівська.

П-за Одарка Бандрівська, якої вечір пісень відбувся вчора, має голос. Хочу це ствердити на вступі і підкреслити не лиш тому, що голос це атрибут не менше потрібний для співака, як уміння ним володіти, але й тому, що у нас, у співучому народі, як кажуть, такому, що має претенсії „розумітись на музиці" часто-густо не бачуть основних ріжниць між співаком, що має голос, і таким, що його не має. До останньої катеґорії зачисляють й голоси, що з успіхом могли би перекричати тисячну юрбу, а проте непридатних у ділянці мистецтва. Приклади? Їх десятки. Згадаю тільки один: минулорічний виступ буковинської співачки п. Е., на якому кожна музикальна людина мусіла переживати танталеві муки, а яку пізніше не тільки з повною повагою оцінювали як правдиву співачку, але ще й хвалили...

Тому приємно ствердити факт, що п. Бандрівська належить до співачок, що мають право на цю назву. Її сопрановий голос має драматичну закраску; „драматичним" він не є тому, що такий рід голосу мусить мати сильні, широкі, блискучі верхи, які у концертантки є покищо слабою стороною. Її манера, чи школа, звужує ці верхи, робить звук плоским і відбирає йому можливість модуляції і степенування його в сили. Дальша недостача голосу концертантки лежить у самому його характері: він не зовсім стійкий, хитається, тремолює, а всетаки не так, щоби цього не можна виправляти. Врешті остання хиба, якої найлекше позбутися, але яку саме т. зв. „широка публика" найскоріше помічає це зовсім неопанована дикція. У вчорашньому концерті не тільки не чули ми слів — крім поодиноких, зовсім несподівано долітаючих з естради, але часто не знали, в якій мові концертантка співає. Через нехтування дикцією, витворилась у концертантки прикра манера: при переходах на піяна і піяніссіма вона влагаль (очевидно зовсім несвідомо) перестає журитись співаним текстом, і тоді вже не тільки не чуємо слів, але навіть їх поодиноких складів. Таке піяно чи піяніссімо зовсім минається з метою — і замісць

бути висловом мистецького вислову, сходить до юлі неартистичного й дешевого ефекту.

Одначе не вважаючи на ці згадані недостачі — прикмети співачки великі. Повага, з якою п. Бандрівська, як відчували ми, приготовила цілу програму, музикальність, з якою її виконала, врешті артистичний смак, який їй казав зупинитись на такій програмі — це все плюси, рідкі по гільки в наших співачок. Кільканацять пісень Брамса і Вольфа дали гарне поле до попису інтерпретаційному артизмові співачки. Зате три арії Вагнера — дві з „Тангайзера" і одна з „Трістана й Ізольди" над міру її сил П. Бандрівська — типова співачка „камерна". Щоби співати оперові арії — очевидно добре їх співати! — для цього треба відчувати їх, а це однозначне з відчуванням сцени, театру й драматичної музики взагалі. Крім цього всього Вагнер вимагає спеціяльно ще й зрозуміння його театральности і стилю. Тому то й „Любовна смерть Ізольди" — ця поема любови і пожертви, цей вулькан пристрастей, — спалахнула тільки... соломяним вогнем.

Акомпаніювала п. д-р Софія Лісса — дуже дискретно, весь час стараючись висунути на перший плян співачку. За це належиться їй від неї окрема подяка.

Назагал концерт з деяким рівнем, який цілком приємно можна було слухати. І тільки дивно, що Муз. Т-во ім. Лисенка, в якого школі працюють такі сили, саме, з власного почину не організує їх виступів, не „показує" їх, а все чекає на ініціятиву самих артистів. У чомуж тоді роля музичних товариств?. Наша „широка" публика, як звичайно — апатична, коли йде про концерти, які не є ані спеціяльною артистичною сензацією, ані національною маніфестацією, ані виступом якихось ревелерсів. А ми все ще повторяємо, що вона — незвичайно музикальна...

акт. руд.

З кіна.

Кіно „Марусенька": „Онкель Мозес"

Фільма зроблена на підставі повісти Шальома Аша під тим самим заголовком. Усі розмови йдуть у жаргоні американських жидів, що досить рясно (головно у сальоні) перетикають гутірку американськими слоззями. Головну ролю грає Моріс Шварц, славний актор, що минулого року давав у Львові кілька вечорів із монологами. Фільма віддзеркалює цікавий побут із життя жидівських емігрантів в Америці і зображує трагедію міліонера, що в небезпечному віці закохався в молодій дівчині. Прегарні сцени жидівського весілля.

—o—

Дописи.

ЛЬВІВ-ЛЕВАНДІВКА.

Посвячення церковних дзвонів. Дня 8. жовтня ц. р. на передмісті Львова Левандівці відбулося рідке, в теперішню пору безробіття, торжество посвячення дзвонів. Невелика львівська парохія Левандівка, що за винімками складається із самих робітників — денних зарібників, здобулася цього року зусиллями всіх парохіян на викінчення з надвору своєї церкви та закуплення нових дзвонів, чим дала доказ, що при добрій волі загалу з малих жертв можна створити велике діло на славу Божу і народу. В протиставленні до руїнницької господарки нібито робітничого уряду Совітів, що поза земськими цілями, викинувши слово „Бог" зі свого словника, не бажає нічого, хіба цілковитого знищення таки робітника, тут саме робітництво знайшло само за своєю ініціятивою гріш на те, щоби здвигнути рідну церкву і до неї закупити потрібні річи. „Найліпше робите, коли в цей спосіб розумієте своє призначення на землі" — це зміст прегарної проповіди з тої нагоди, яку виголосив о. д-р Костельник. Дзвони посвятив Преосв. Іван в асисті вищого духовенства та накінець подав усім архієрейське благословення. В цім рідкім святі взяло участь робітництво з Богданівки та Сигнівки з процесією під проводом свого пароха.

СТАНИСЛАВІВЩИНА.

Праця у „Лузі" в Лесівці. Наш „Луг" заложений у червні 1933 р. і головою його обрано Вас. Корнутія. Старшина „Лугу" влаштовує що неділі і свята сходини членів, на яких читаємо голосно книжки, часописи і даємо відчити з історії України та про завдання „Лугу". Дня 30. VII. відбувся у нас фестин-попис, на якому луговики станули до вправ. Вправи, що їх звачив наш писар Маріян Іванців, пройшли дуже добре, тому не було кінця оплескам публики. За гроші з фестину купили ми мяч і заложили мячеву дружину. Вся наша молодь зрозуміла ціль і завдання „Лугу" та горнеться у його ряди.

ЗАЛІЩИЧЧИНА.

Будова „Домів Людових" і костелів. У заліщицькому повіті, як і в інших подільських повітах, зростає постійно число польських „Домів Людових" і костелів. Будують їх навіть у таких селах, де є ледви по кілька родин латинників, що зрештою почуваються звичайно українцями і говорять дома і між собою тільки по українськи. Саме тепер будують нараз „Доми Людові" аж у 8 селах повіту і збираються будувати їх також у інших селах. З нових костелів згадаємо про будову костьолка у Блищанці, де в дійсности ніхто не відчуває його потреби, бо в тім селі є всього 30 душ латинників.

—o—

СПОРТ.

ЧЕРНІВЦІ. **ДОВБУШ — Ч. Ф. Р. 2:1 (1:1).**

Друга виграна Довбуша в мистецтвах Буковини. Голі для жовто-блакитних стрілили: Буш (з карного) і Суховерський. Для Ч. Ф. Р. одинокого голя стрілив Цопа Е. (на жаль, українець, до того б. грач Довбуша).

Тепер по 3 грах веде в табелі німецька дружина Ян (6 п.). На другому місці опинився Довбуш (4 п.), на третьому Ч. Ф. Р. (3 п.). Дальше йдуть: Макабі (2), Дрогош Вода (2), Мунчітор (1).

У найближчих двох тижнях грає Довбуш проти Макабі і Мунчітор. Якщо українська дружина ті змагання виграє, то легко може стати осіннім мистцем Буковини і претендувати дальше на мистця І. кляси сезону 1933-34.

ЗАКОРДОННІ ЗМАГАННЯ.

ВІДЕНЬ. Вац — Австрія 5:3; Рапід — Спортклюб 2:1; Адміра — Лібертас 3:0; ФАЦ — Гакоаг 3:2; Вієнна — Ф. Ц. Він 4:0.

БУДАПЕШТ. ФТЦ — Уйпешті 4:2. Атіля — Будаї XI 1:1.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр.
Середа 18. Х. Вистава не відбудеться.
Четвер, 19. Х. год. 7.30 веч. Премієра „Бахантки" пєса Еврипіда.

Театр Ріжнородностей.
Середа, 18. Х. год. 7.30 веч. „Готівка". (Вистава закуплена).

Концертове Бюро Тірка.
Середа, 18. Х.: Концерт піяніста Прокофієва.
Четвер, 19. Х. год. 7.30 веч. „Дика бжола".

Кіна.

АДРІЯ: „Безіменні герої" та „Франкенштайн".
АПОЛЬО: „Кавказькі ночі".
АТЛЯНТИК: „Наречена з Відня" (оперетка Легара).
ВАНДА: „Над раном" (Рам. Новаро).
КАСІНО: „Осміх щастя".
КОПЕРНИК: „Пісня над піснями" (Марлена Дітріх).
КОЛІСЕЙ: „Ескадра смерти" та ревія „Побач хоч раз".
МАРУСЕНЬКА: „Онкель Мозес" (Шальома Аша).
МІРАЖ: „Ц. к. лістар Врабец" (Власта Буріян).
МУЗА: „Мата Гарі" (Грета Ґарбо, Рамон Новаро).
ПАЛЯС: „12 крісел" (Власта Буріян, Диміше).
ПАН: „Мадярська рапсодія".
ПАСАЖ: „Золото чортівського провалля" (Боб Костер), „Мистець боксу — це я" (Біллі Солівен).
СТИЛЕВЕ: „Королева скорости" та ревія „Веселий стражак".
ХИМЕРА: „Її Княжа Величність" (із Ліліяною Гарвей).
УТІХА: „Поручник маринарки" та ревія.

Закордонне радіо.

Середа, 18. жовтня 1933.

Кенігсберг (217,1) 18.25 Нар. пісні; **Братислава** (279,3) 10.10 Концерт, 17.30 Спів; **Берлін** (419) 17.45 Пісні, 20.05 Нар. пісоньки; **Рим** (441,2) 21.00 „Дівча Заходу" оп. Пучіні; **Прага** (488,6) 20.05 Фестіваль Сука; **Відень** (517,2) 11.30 Концерт, 21.10 Пісні; **Будапешт** (550,5) 22.00 Спів, 22.30 Циг. орхестра; **Харків** (937,5) 8.30 Концерт, 9.30 Гумор, 10.10 Концерт для дітей, 15.00 Трубний квінтет, 16.00 Нар. арії та пісоньки, 17.30 Трансм. з театру.

Четвер, 19. жовтня 1933.

Бртислава (279,3) 10.10 Концерт; **Бресляв** (325) 20.10 „Косі фан Туте" оп. Моцарта; **Брно** (342,1) 16.00 Концерт, **Прага** (488,6) 19.10 Військ. орхестра; **Відень** (517,2) 17.30 Пісні і арії, **Рига** (525) 19.05 „Фридерика" оп. Легара; **Будапешт** (550,5) 20.30 Сонати на фортепян і віольончелю; **Харків** (937,5) 8.40 Оп. музика для дітей, 9.00, 18.00 Концерт, 10.00, 15.00 Вокальний квартет, нар. інструменти, 19.00 Пісні, арії, танці; **Кенігсвустергавзен** (1634,9) 17.30 Пісні.

Львівське радіо.

Середа, 18. жовтня 1933.

7.00—7.55 Ранішня авдиція; 10.45 Комунікати, грамофон; 12.05, 12.35 Джез; 12.30 Полуд. денник, Метеор. вістки; 15.30 Господарські вістки; 15.40 Збіжева біржа; 15.45 Російська симф. музика; 16.10 Для дітей: „Ластівка й бузько відлетіли до Африки"; 16.35 Грамофон; 16.55 Солісти (музика, спів); 18.00 Позашкільне фахове приспосіблення; 18.20 Нар. орхестра; 19.05 Всячина; 20.00 Гітари, пісоньки; 21.00 Купецьке життя; 21.15 Фортепян; 22.00 Спортові вістки; 22.10 Танкова музика; 23.05 Найгарніші твори з грам. плит (Чайковський: „Горіхотрускалка").

Четвер, 19. жовтня 1933.

7.00—7.55 Ранішня авдиція; 12.05 Сальонова музика з грам. плит; 12.35 Концерт із Фільгармонії; 15.30 Господарські вістки; 15.40 Легка музика, пісоньки; 16.40 Сільська інструкторка; 16.55 Сонати (Ір. Дубиська, Йос. Турчинський); 17.50 Легка музика з гр. плит. Збіжева біржа; 18.00 На шляху до багатства; 18.20 Авд. „Шопен"; 19.00 Грамофон; 19.50 Всячина; 20.15 Відчит; 20.30 Веч. денник; 20.40, 21.25 Веч. концерт; 21.00 Почт.-техн. скринька; 21.15 Спортові вістки; 22.30 Танкова музика; 23.05 Найгарніші твори з грам. плит.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

„Жіноча Секція" Кружка Р. Ш. Галицької дільниці спільно з Т-вом „Будучність" улаштовує **безплатний курс для неграмотних** Галицької (Стрийської) дільниці. Курс починається 22. жовтня ц. р. і відбуватиметься два рази тижнево: в четвер від год. 5.30—7 веч. і в неділю від год. 5—8 вечір. Звертаємося цим до українського громадянства Галицької дільниці, щоби спрямовувало бажаючих взяти участь в науці на нижче подану адресу, а також просимо Вп. Пань, щоби не тільки дали змогу своїй домашній прислузі користати з того курсу, але також звернули увагу та заохотили та цим способом помогли до поширення освіти. Зголошення приймається дня 19. ц. м. від год. 5.30—7 і дня 22. ц. м. від год. 5—8 в домівці Кружка, вул. Супінського 23. — За Т-во „Будучність" **Стефанія Федорчак**, За „Жіночу Секцію" **Стелла Марітчак**.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Після понеділкової загальної підвишки курсу долара у вівторок курс долара знову впав. Банк Польський платив за долара по 6.10, у приватних оборотах платили по 6.15 зол.

Берлін 211.50, Голяндія 359.70, Льондон 28.05, кабель Нюйорк 6.21, чеки Нюйорк 6.18, Париж 34.90, Цюріх 172.75.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗА".

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 17. Х.: пр. дес. масло 2.90 зол., молоко 19 сот., сметана 90 сот., яйця 4.00—4.10 зол. за копу. Тенденція за масло знижкова, на молоко і яйця звичкова, на сметану удержана.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

СТРІЛЕЦЬКІ пісні на мішаний хор Ярославенка продають книгарні. 499 1—1

ТРИ ТИСЯЧІ вкладу шукаємо до поширення виробленого і неризикового підприємства у Львові. Письма до Адміністрації: „Рентовна праця". 482 2—3

ХТО з інтелігентних панів, середній вік, посада, хоче принести потіху молодій маючій жінці. Зголошення Адм. „Діла" „Життя". 451 1—1

ДЛЯ ДВОХ ПАННОЧОК кімната, гарна, з окремим входом, паливо, світло, послуга, з цілим харчем, близько центру, в інтелігентній родині. Інформації — Адміністрація „Діла". 486 1—3

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Спеціяліст у внутрішних недугах

Д-р ФЕЛІКС ГАН

ЛЬВІВ, БАТОРОГО 12. ТЕЛ. 84—45.

КОНКУРС.

на управителя дів. гімназії Рідної Школи в Станиславові. Першенство матимуть жінки. Подання відповідно удокументовані вносити найдалі до 25. ц. м. до Головної Управи, Львів, Словацького ч. 14/III. Вимагані повні кваліфікації і приписані літа служби у середніх школах.
1-2 Головна Управа Рідної Школи.

ПЕРШОРЯДНЕ
ФРИЗІЄРСЬКЕ ЗАВЕДЕННЯ
Андрій Кузик
ЛЬВІВ — ГРОДЗІЦЬКИХ Ч. 4.
Окремий жіночий відділ. — Ціни конкуренційні.
468 4—4

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО".

Розмір часопису: 3 шпальти текстові і 8 шпальт оголошенених.

1 мм. одношпальтовий або його місце в рубриці оголошень . . . . . зол. 0.15
1 „ одношпальтовий надіслане і некрольоги . „ 0·40
1 „ „ в тексті і новинках . „ 0·48
„ на першій сторінці . „ 0·55

Дрібні оголошення від слова:
матримоніяльні по . . . . зол. 0.15
купно, продаж, винаєм і т. п. . . . . . „ 0·10
шукаючі праці . . . . „ 0·08
слова товстим друком подвійно.

Остання сторінка 1/1 . . . . . . зол. 300·—
„ „ 1/2 . . . . . . „ 200·—
„ „ 1/4 . . . . . . „ 110·—
„ „ 1/8 . . . . . . „ 60·—
Текстові сторони 50 проц. дорожче.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.